

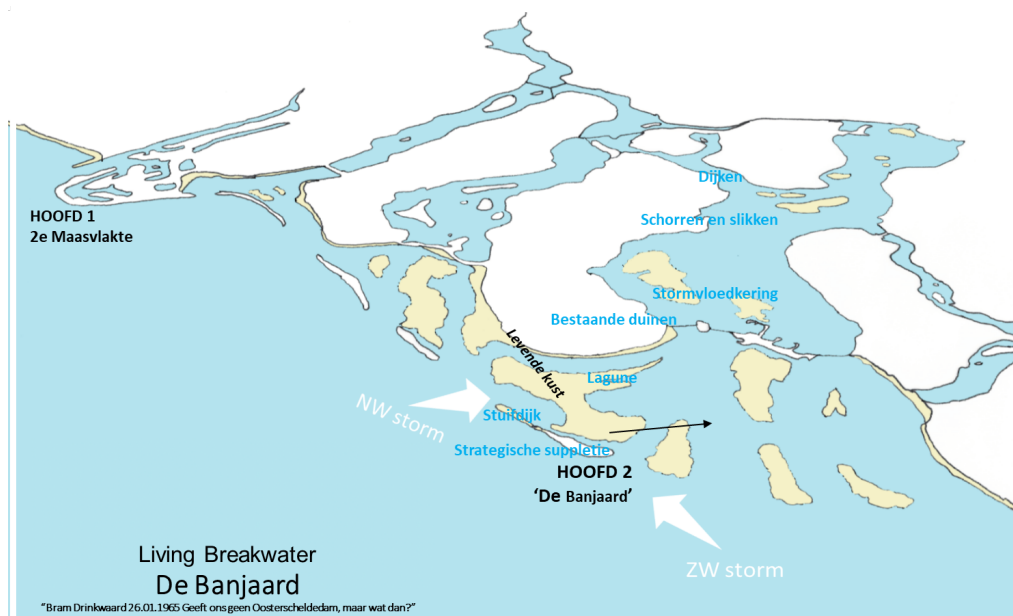
Waterkerend Kustlandschap 'De Banjaard' – Zeewaarts én Meebewegen

Aanleiding

In januari 1965 wees de Zeeuwse bioloog drs. Bram Drinkwaard op de negatieve ecologische, economische en sociale gevolgen die de toen voorgenomen volledige afdamming van de Oosterschelde zou meebrengen. Mede dankzij zijn hartenkreet "*Geeft ons geen Oosterschelddedam, maar wat dan?*", kwam de Stormvloedkering en bleef de Oosterschelde (semi) open. Exact 53 jaar later, in januari 2018, waarschuwde ir. Frank Spaargaren, een van de hoofdontwerpers van de Oosterscheldekering, dat dit imposante kunstwerk is ontworpen op 40 cm zeespiegelstijging, terwijl een meter wordt verwacht aan het eind van deze eeuw. Daarmee werd de vraag van Drinkwaard uit 1965 weer actueel. Geeft ons geen Oosterschelddedam, maar wat dan...? Gebiedscoalitie 'De Banjaard' heeft op die vraag een antwoord geformuleerd.

Kern van het plan

De lokale Gebiedscoalitie 'De Banjaard' is initiatiefnemer van een pilot-experiment in de zuidwestelijke delta. De coalitie wil de onder water verdwenen zandplaat De Banjaard, voor de kust van Schouwen-Duiveland, herstellen door een strategische suppletie. Vervolgens wordt de herstellende plaat via experimenten versterkt met mariene en plantaardige biobouwers, waar nodig in combinatie met techniek. De pilot wordt bij succes uitgebreid richting de Tweede Maasvlakte. Tussen de nieuwgevormde barrière-eilanden en de kust ontstaat een met de zeespiegelstijging meegroeiende lagune waarin sediment wordt ingevangen en een biodiverse leefgemeenschap zich kan ontwikkelen met accumulatie van biomassa. De tweede kustlijn die zo ontstaat, leidt tot een sterke en aantrekkelijke kust met in de luwte rijke platen, slikken en schorren. De huidige erosie van N2000 gebied de Voordelta wordt gestopt. Door gebruik te maken van de kracht van de natuur ontstaat een multifunctioneel waterkerend landschap tussen de hoofden 'De Banjaard' en de Tweede Maasvlakte. Zo kunnen gezonde en verbonden zeearmen blijven bestaan. Zie ook de video op <https://youtu.be/nK7B3WO60pY>

Birds Eye View

Het Natuurlijk systeem en menselijke ingrepen

Klimaatverandering en zeespiegelstijging zijn niets nieuws. Beide zijn al 12.000 jaar gaande en hebben Nederland haar kustfundament opgeleverd met daarop onze prachtige duinen. Deze

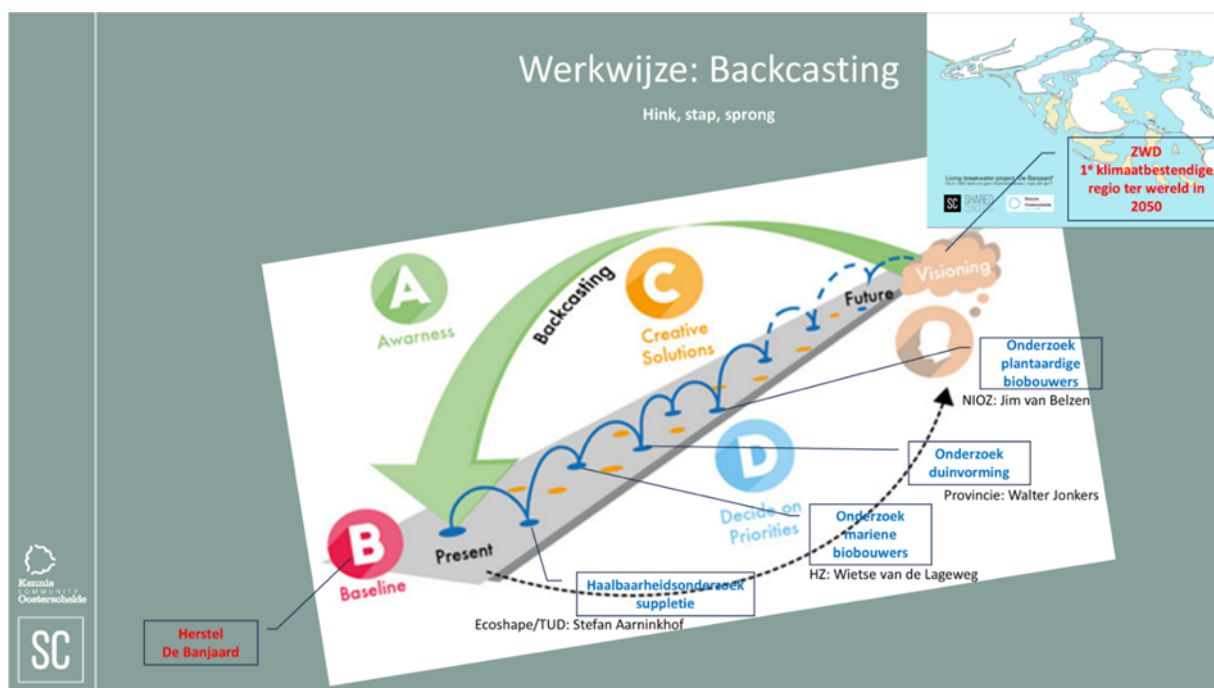
relatief veilige golf-gedomineerde delta hield zichzelf in balans met natuurlijke ophoging van de duinen door golfenergie en natuurlijke ophoging van het achterland met grootschalige veengroei.

De substantiële ontvening en bemaling door de mens, die begon in de Romeinse tijd en doorging tot ver in de 20^e eeuw, resulteerde uiteindelijk in een getij-gedomineerde delta, grootschalige overstromingen, 200 verdronken dorpen in Zeeland en flinke bodemdaling. In deze periode ontstonden de Zeeuwse zeearmen, het Marsdiep bij Texel en de Waddenzee. De uitschuring van de Zeeuwse zeearmen leidde tot afzetting van sediment voor de kust, wat we nu de Voordelta noemen. De Voordelta is dus 'man made'!

Door nieuwe menselijke ingrepen is de Voordelta sinds de 2^e helft van de 19^e eeuw aan het eroderen. De aanleg van de Kreekrakdam sloot de Schelde af van de Oosterschelde en de aanleg van de Nieuwe Waterweg leidde de Maas en de Rijn af van de zuidwestelijke delta. De Banjaard kreeg geen sediment meer aangeleverd en erodeerde, wat op de kaarten van www.topotijdreis.nl goed te zien is. In 1953 was De Banjaard verdwenen en hadden de noordwesterstormen een nagenoeg vrije inloop in de Oosterschelde. Dit proces geldt niet alleen voor De Banjaard, maar in de Voordelta als geheel. De aanleg van de Deltawerken versterkte dit proces nog verder en met de aanleg van de 2^e Maasvlakte is dit goed zichtbaar in het dichtslibben van Stellendam en omgeving en de noordoostelijke verplaatsing van de zandbanken (zie ook [Google Earth Engine timelapse](#)). Als we nu niets doen, wordt de Voordelta de komende eeuw door een - wederom door de mens - verstoord evenwicht opgeruimd, net als De Banjaard in de 19^e eeuw. De bestaande kustlijn is dan de laatste verdedigingslinie. Met elke meter zeespiegelstijging zal de kustlijn zich 100 meter landinwaarts verplaatsen (Bruun's rule). Tenzij er grootschalig wordt gesuppleerd komt de Stormvloedkering, gelijk de Hondsbossche zeewering, dan vóór de duinen in zee te staan!

Prépiloot

Klimaatadaptief Waterkerend Kustlandschap 'De Banjaard' is in 2021 aangewezen als Icoonproject "Innovatieve Waterkerende Landschappen" van het Vlaams-Nederlands samenwerkingsplatform Deltavraagstukken. Op 12 april 2022 vond in Zierikzee op het Pieter Zeeman Lyceum de startbijeenkomst van Gebiedscoalitie 'De Banjaard' plaats met stakeholders uit het bedrijfsleven, de overheid (gemeentelijk, provinciaal en waterschap), onderwijs, natuur- en andere relevante organisaties en de creatieve sector. Begin 2023 adopteerde het Gebiedsoverleg Zuidwestelijke Delta (GO-ZWD) 'De Banjaard' als lokaal initiatief. Met dank aan het Gebiedsoverleg ZWD hebben drie experts hun licht laten schijnen over ons initiatief.

1e fase Hink-Stap-Sprong

Dit heeft geleid tot de oplevering van een 3-tal presentaties met onderzoeksvragen en het advies om een pré-pilot te houden dicht bij de kust nabij en op bestaande zandbanken. Als opschaling mogelijk blijkt, kan in een later stadium alsnog worden overgegaan tot natuurherstel op de hoogte van De Banjaard. Als mogelijke proeflocaties voor de pré-pilot zijn de Verklikkerplaat en de Bollen van de Ooster voorgesteld. Uit overleg met de gemeente Schouwen-Duiveland blijkt erosie van het (kunstmatige) recreatieve strand voor de Brouwersdam een actueel probleem te zijn. Wij zien daarin een koppelkans. Doel van de pré-pilot is om te onderzoeken of we de suppletie op de Brouwersdam en nog bestaande zandlichamen in de Voordelta kunnen stabiliseren en met bio-bouwers kunnen beschermen tegen erosie en of we door te bouwen mét de Natuur zeewaartse uitbreiding mogelijk kunnen maken.

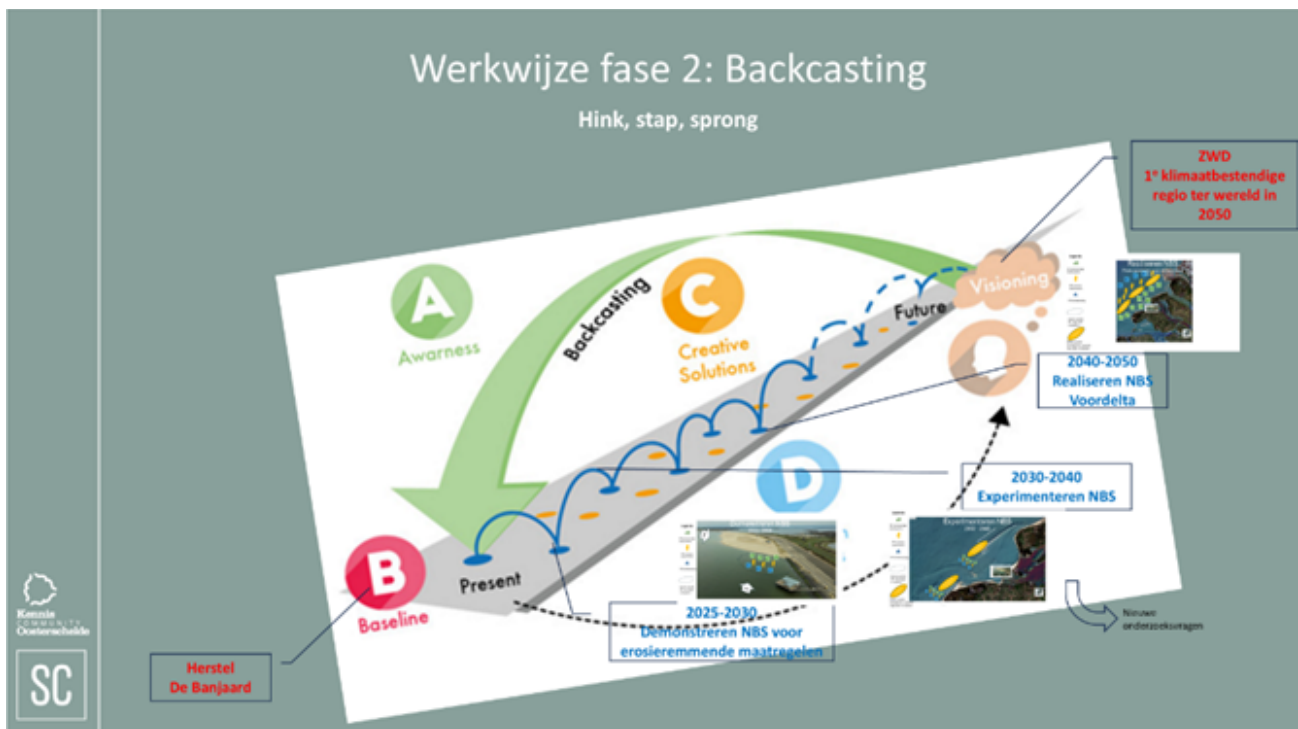

Demonstreren Nature Based Solutions (NBS) voor erosieremmende maatregelen

Naast waterveiligheid vormen onder andere CO₂-opslag, vergroting van de biodiversiteit, vismigratie door herstel zout-zoet gradiënt, noodberging rivierwater, kostenbesparing dijk- en kunstwerkonderhoud in het achterland en de vorming van zoetwaterbellen onderdeel van de voorgenomen experimenten. We grijpen terug op de prehistorische situatie van een golfgedomineerd systeem (zie ook de video Kwartair geologie: <https://www.youtube.com/watch?v=wET9dSRib7o>), waarbij uiteindelijk een stuifdijk richting de Tweede Maasvlakte met achterliggende lagune kan gaan meegroeien met de verwachte versnelde zeespiegelstijging, net zoals Nederland in de 12.000 jaar sinds de laatste IJstijd op een natuurlijke manier met zo'n 20 meter is opgehoogd. Hiermee wordt het verdwenen intergetijdengebied deels hersteld en versterkt.

Met uiteindelijk als antwoord op de vraag "Geeft ons Oosterscheldedam, maar wat dan?", het wenkend perspectief van een tweede kustlijn?

De opmaat naar een tweede kustlijn kan worden vormgegeven door te experimenteren met de opgedane ervaring op de Brouwersdam over een periode van 10 jaar op De Bollen van de Ooster en de Verklikkerplaat. Blijken deze experimenten volhoudbaar te zijn, dan kan in de periode 2040 – 2050 een start worden gemaakt met het realiseren van bewezen 'Nature Based Solutions' (NBS) in de gehele Voordelta.

2e fase Hink-Stap-Sprong

De voordelen van Zeewaarts én Meebewegen & bouwen mét en voor de Natuur levert meer ruimte voor:

- Kust groeit weer mee met zeespiegelstijging, net als voor de Romeinse tijd
- Meebewegen met de zeespiegelstijging
- Kostenbesparing dijk- en kunstwerkonderhoud
- Noodberging rivierwater
- Groei biomassa
- Opleving visserij en schelpdierkweek
- Vismigratie door herstel geleidelijke zout-zoet gradiënt
- Grootschalige CO2 opslag mogelijk
- Zoetwaterbellen onder strandwallen en duinen tegen zoute kwel en voor opslag
- <https://nos.nl/artikel/2554245-kilometerslange-oase-van-zoet-water-langs-kust-terchelling>
- Natuurvriendelijke recreatiebeleving
- En last but not least: Natuurherstel en toename biodiversiteit

Gebiedscoalitie 'De Banjaard'
3 april 2025